

Lídia de Cadaqués, Eugeni d'Ors i Salvador Dalí

Teresa Moner i Rubio

Centre d'Estudis Dalinians

Setmanari *Empordà*, 28 de maig de 2002

El 12 d'abril passat, sota la cúpula del Teatre-Museu Dalí de Figueres, es va fer la presentació del llibre *La véritable histoire de la Lídia de Cadaqués d'Eugeni d'Ors*, amb il·lustracions de Salvador Dalí. Es tracta de la traducció al català de Teresa Costa-Gramunt i Oriol Pi de Cabanyes de la primera edició de 1954 publicada a Barcelona en llengua castellana per l'editor José Janés.

Aquesta darrera obra d'un dels màxims teòrics del Noucentisme ens mostra una vegada més el caràcter polifacètic i heterogeni de Salvador Dalí, en aquest cas com a il·lustrador de llibres. Dalí va crear les quatre il·lustracions que hi apareixen: una a la sobrecoberta, una al frontispici i dues a l'interior. Totes elles amb la clara intenció d'enaltir la figura de Lídia, la venedora de peix de Cadaqués, que creia ésser Teresa, la protagonista de *La Ben Plantada*, d'Eugeni d'Ors.

Dalí, a l'igual que Lorca i Buñuel, va professar gran admiració en vers aquest peculiar personatge. A *Vida secreta* escriu: "Lídia posseïa el cervell paranoic més magnífic, fora del meu, que mai hagi conegut". I tal i com féu amb Gala, a escala molt menor, naturalment, reconegué públicament aquests afecte i fascinació, tal i com podem apreciar en algunes de les imatges que va fer per al llibre.

La il·lustració que apareix al frontispici ens mostra una dona-olivera "Ben plantada, i ben arrelada a la roca viva, a la mineralogia pura [...] cap bandaval l'arrancaria del cap de creus", tal i com el pintor descriu Lídia en un manuscrit que es troba al Centre d'Estudis de la Fundació Gala-Salvador Dalí. Està signada Gala Dalí, datada del 1954 i porta una dedicatòria on es llegeix: "A Lidia que nos albergo eternamente en Port lligat".

Una de les il·lustracions de l'interior és una clara al·lusió a la divisió que feia Lídia dels habitants de Cadaqués: "els bons", amb qui ella podia confiar i que anomenava "La Societat del Secret d'en Xènius", entre els quals hi havia els Dalí i els Pichot i els "dolents" la resta de la gent del poble que per ella eren "La Societat de Cabres i Anarquistes". Signada i datada com l'anterior, Dalí hi escriu: "Los enemigos de Lidia 'cabras i anarquistas'".

Qui era, però, aquesta dona que no deixava indiferent ningú? Lídia Noguer i Sabà, filla de l'anomenada "Sabana", considerada una de les darreres bruixes de Cadaqués, va fer un temps de dispesera. Per casa seva van passar personatges tan il·lustres com Picasso i Puig i Cadafalch. L'any 1904 hostatjà Eugeni d'Ors, en una breu estada que el jove intel·lectual del moment va fer a Cadaqués. D'aquella trobada va néixer l'admiració que aviat es convertiria en la gran obsessió de Lídia. Quan d'Ors va escriure *La Ben Plantada* el 1911, Lídia de seguida es va sentir identificada amb Teresa -en algunes

ocasions arribà a afirmar que aquell era el seu nom- i la fascinació que sentia cap a l'escriptor, s'aguditzà, degenerant en una progressiva fol·lia delirant. Va arribar a l'extrem d'interpretar els articles que aquest escrivia des de la tribuna diària del seu glossari a *La Veu de Catalunya*. Lídia els llegia i rellegia contínuament i els considerava com una resposta a les cartes que ella li enviava.

No fou, però, fins set anys després de la mort de Lídia, que Eugeni d'Ors va semblar mostrar un clar interès i viatjà a Cadaqués acompanyat de Cesáreo Rodríguez-Aguilera amb la intenció de recollir dades sobre aquella dona que tantes missives li havia escrit i que ell mai no havia contestat. Fou llavors quan demanà a Salvador Dalí si volia ésser l'autor de les imatges que havien d'il·lustrar el llibre que narrés *La verdadera historia de Lidia de Cadaqués*.

Dalí que, en aquell moment també planejava escriure un llibre sobre Lídia, quedà entusiasmat amb la idea. De fet la relació de Lídia i Dalí comença ben aviat. El pintor de petit ja escoltava les històries que ella explicava als infants de Cadaqués. I quan el 1929 l'artista decideix instal·lar-se amb Gala a Cadaqués, contra la voluntat del seu pare, Lídia fou l'única persona que l'ajudà i els va vendre la barraca de pescadors de Port Lligat, on els seus dos fills dipositaven els seus estris de pesca. Aquest lloc és el que finalment s'acabaria convertint en l'única residència definitiva dels Dalí al seu retorn dels Estats Units, a la fi de 1948 i que ara forma part del triangle dalinià.

Salvador Dalí i Lídia Noguer a Portlligat, a principis dels anys 30

Salvador Dalí, Eugeni d'Ors i Cesáreo Rodríguez-Aguilera a Portlligat, l'any 1953